

in onschuldig
ra gespannen.

klassieke be-
reid te laten
ise opvoeding.
Nederlandsch
armen tot een

Cypher dezer
it oude claa-
h gloeiend ge-
sme herleefde
t spel, in de
reliquien van
t, maakte den
rade in antiek
akter van een
erk onder een
ders werd dit
ca (den vader
want, en een
den oostelijken
en nieuw tijd-
nen toch was
het Rome der
t, dat uit zucht
n eeuwige re-
et christendom

ch-getinte, en-
reformatie te

at ze moesten
ther mogen wij
t hij tegen, de
nd tekeer ging
estie van over
an Aristoteles
k een mensch
en duivel zelf
old als „die
heele hang en
ste wijsgeerte
was in menig
opzichte van de
genoot hij van
niet aan de
e genade, spe-
i wettige plaats
g, veel minder
ristelijke kwe-
n levensbe-

zijne geestver-
heerscht, steek
anken.

Prof. Gratema
st elk denkbeeld
der Kerkgenoot-
samen, Verband
techt, Prof. Bi-
vornin Lohman,
volgende) waar
omgekeerd, dat
tijd meer tot de
Stahl overhellen,
onswijze. En we-
in en buiten de
verwanten meet
beleden.

Artikelen, die
elen: onze Rich-
ls, de Overheid
ods", de Staats-
udgedweiging,
Raden, Van de
rheid, Hygiène,
lijks Bezit over
in Kerk, Party
chter elk hoofd-
uit dit boekdeel
uitgedij. Menig
zelve slechts
men in deze Bij-
egelicht.

Bijlagen weg-
opgenomen en
nair, 66k is

rug van „Ons
de Hollandsche
hulpe is in den
de kort en bon-

l leverde Prof.
lijke Leuzen
„Ons Program-
Iun Program-
orden (1884)
de artikelen van
Vilde: De Anti-
aar Program

schouwing was Luther een dóór en dóór frisch
mensch, maar in zijn wereldbeschouwing
leed hij aan de stage middeleeuwsche ziekte van
het „dualisme", scheiding tusschen natuur en ge-
nade.

Melanchton, Luther's strijdcameraad, heeft aan
de theologen de studie van de filosofie hartig aan-
bevolen, maar de wijsbegeerte, die hij vóórstond,
was toch niet veel anders, dan de opgerakeide
vonk uit den Aristoteliaanschen vuurhaard. Aan
deze „natuurlijke" lichtkracht van het verstand ken-
de hij, in afwijking van Luther, een voor de theologie
wezenlijk constructieve betekenis toe, en zelf deed
hij een schitterende poging in dien weg het hu-
manisme met de theologie van het protestantisme
samen te smelten, maar ook bij hem was van een
zelfstandigen opbouw van een christelijke wijsbe-
geerte geen sprake.

En Calvijn?
We hebben, in het artikel over „het calvinisme
en de wijsbegeerte", reeds gezegd, dat deze her-
vormer de eerste geweest is, die in beginsel
het probleem van de verhouding tusschen wijsbe-
geerte en christendom opgelost heeft.

In zijn „Institutie" schiep hij, op voorbeeld van
Augustinus, een methodisch uitgewerkt systeem van
godgeleerd denken, waarin hij aan het leven en
denken, opkomend uit de algemeene genade, een
eigen plaats en eere gaf.

Bij hem niet, als bij Luther, een onbezonnen
baldere tegen de „ratio" (rede).

Eenerzijds treedt ook Calvijn met heilige oor-
logswoede tegen de door het humanisme geïmpor-
teerde, wijsgeerige ideeën der oudheid op. Met een
krak van schimpwoorden valt hij de filosofen aan,
die wanen met het menschelek verstand te kunnen
dóórdringen tot de Godsgeheimen, die alleen uit
bijzondere genade aan den dwaalzieken zondaar
zijn geopenbaard.

Maar anderzijds ziet en erkent hij de macht der
rede op haar eigen terrein.

In zijn commentaar op 1 Cor. 1:20 komt hij
zelfs tot de beroemde uitspraak: „Wat is edeler dan
de rede, waardoor de mensch boven alle levende
wezens uithijnt?" En verder: „Hoeveel respect
verdiene de edele wetenschappen (doctrinae libe-
rales), die den mensch zoodanig polijsten, dat zij
het ware menscheleke voortbrengen?"

Hij weigert daarom beslist de Paulinische veroor-
deeling van de „wijsheid dezer wereld" toe te
passen op de natuurlijke kennis van den mensch
of op het levensinzicht, dat hij door onderzoek
heeft gekregen.

En toch vinden we ook bij dezen hervormer niet
de oplossing, die aan het geding tusschen wijs-
geerig verstand en christelijk geloof een einde
maakte.

Noch het galvaniseeren van de doode Grieksche
filosofen, noch een principiële uitspraak over de
verhouding van natuur en genade, kon de kerk
verzekeren in haar strijd tegen de paganistische
wetenschap.

Daartoe was noodig de toepassing en uit-
werking van het gelukkig gegrepen beginsel.
De eeuw der reformatie riep, méér dan één der
vooraangaande eeuwen, om een eigen christelijke
wetenschap.

Wij mogen er den hervormers geen verwijt van
maken, dat zij die niet gaven, — ze hadden in
het kerkelijk arena een ander pleit te beslechten, —
maar wat heeft het nageslacht der groote vóór-
trekkers van deze taak terechtgebracht?

B. W.

MUZIKALE KRONIEK.

IV.

La croisade des Enfants te Utrecht.

Een fantastisch verhaal¹⁾ uit de Middeleeuwen
vertelt ons van den Kinderkruistocht. Toen de vol-
wassenen hun pogingen om het Heilige Land aan
de Saracenen te ontworstelen een wijle hadden moe-
ten staken, hebben in 1212 een 30.000 kinderen
(jongens en meisjes) uit Frankrijk en Duitschland
zich opgemaakt om hun taak over te nemen. Genua
stelde enkele schepen tot hun beschikking om hen
over te brengen naar het terrein van den strijd.
Maar door storm en allerlei andere ellende verliep
deze historie op de meest treurige wijze; zooals
niet moeilijk te voorspellen was geweest.

Doch hier komen we juist aan het critieke punt.
Alle voorspellen, alle verstandige redeneering moet

¹⁾ In de „Chroniques d'Albert de Stade, de Jacques de
Veragine et d'Alberic des Trois-Fontaines (1212) wordt het
aldus medegedeeld:

„Omstreeks dien tijd ontvluchtten met geestdrift vele kinderen,
zonder leidsman of geleide, onze steden en dorpen, om
te gaan naar het land aan de overzijde der zee. En wanneer
men hun vroeg, waarheen zij gingen, was hun antwoord:
„Naar Jeruzalem, om het Heilige Land te veroveren". Zij
droegen geldstukjes, pelgrimsstaven en een kruis aan het
Judeeër. Sommigen van hen kwamen uit Keulen. Ze be-
troffen Genua en gingen daar op zeven groote schepen
en slo zee over te steken. En een storm staak op en twee
schepen vergingen; en al de kinderen van deze twee schepen
werden door de zee verzwolgen. En als men degenen, die
blijverden, vroeg naar de reden van hun vertrek, ant-
woordten zij: „Dat weten we niet!"

Is het niet prachtig, dit naïeve verhaal?

hier geheel buiten beschouwing blijven. De nuch-
tere feiten zijn natuurlijk van een aangrijpende tra-
giek en men moet niet te veel denken aan het
erbarmelijk lot dezer lieve kinderen — dan wordt
men te ontroerd. Laat dat echter alles buiten be-
schouwing, en let op de zuiver dichterlijke idee
der Middeleeuwen: het kinderlijk naïeve in zijn
reine kracht tegenover het brute van het gewone
leven; de zich geheel gevende liefde, die geen be-
zwaren telt om het hooger doel, tegenover de
nuchtere verstandsredeneering, die toch eigenlijk
de liefde mist. Het was in zekeren zin dwaasheid
ook voor volwassenen, zooveel energie, menschen-
levens, geld enz. te besteden aan het heroveren
van Palestina, daar de christen toch geen heilige
plaatsen meer kent. Maar er zat een dichterlijk
element in deze pogingen, waarover we gemak-
kelijker de schouders kunnen ophalen dan dat we
de schoonheid ervan in ons leven realiseeren. Er
zijn van die onweegbare en onmeetbare dingen,
die voor de practijk heel weinig waarde schijnen
te hebben, ja met haar eischen spotten, en waarin
toch menigmaal het aroma van het hooger leven
geurt.

Het is geen wonder, dat de idee van den Kinder-
kruistocht een begaafd componist als Gabriël Pierné
heeft aangegrepen en hem tot het schrijven van
een oratorium, of hoe men het noemen wil, heeft
geïnspireerd. Een gedicht van Marcel Schwob be-
wees hem daarbij voortreffelijke diensten. Laat me
den inhoud dezer Legende Musicale in korte trekken
mogen weergeven.

Het eerste deel: Le Départ, speelt op de
markt eener stad in Vlaanderen, des nachts. Een
stem doet zich hooren: „Staat op! Gaat naar Jeru-
zalem, Jezus wacht!" Het sein voor dezen kruis-
tocht blijkt ditmaal de kinderen te gelden. Alain,
blind geboren, die nooit het licht gezien heeft,
een door en door kinderlijke ziel, wier oogen voor
de nuchtere werkelijkheid gesloten zijn, hoort die
roepstem en wil haar opvolgen. „Waar is Jeruzalem?
O mijn God, geleid mij, help mij!" Allys, de kleine,
wil haar helpen en bij de hand derwaarts brengen,
naar het Jeruzalem, dat wit in den nacht daar
ligt uitgestrekt. Als de ridders de wapenen neer-
leggen en de koningen niet meer weten te bevelen,
is de beurt der kinderen en der naïeven gekomen.
In blijden beurtzang idealiseeren Allys, Alain en
de kinderen dezen tocht. Bezwaren zijn er niet. Als
de vaders en de moeders die opperen, hebben zij
op alle bedenkingen een overtuigend antwoord. Jeru-
zalem is zoo ver, aan gene zijde der zee... maar
de zee zal hare wateren vaneen scheiden en zij
zullen gaan door het droge. Hun brood? Jezus
zal ervoor zorgen en ze zullen leven als de vogelen
des hemels en des nachts slapen in den zachten
maneschijn. En als eindelijk de ouders zeggen: „He-
laas, ongelukkigen, ge volgt een blind kind!" is
het echte antwoord: „Het ziet de aarde niet, doch
het ziet Jezus."

Het tweede deel beschrijft La Grand' Route.
Op een warmen lentemorgen gaan de kinderen tus-
schen een uitgestrekte weide vol bloemen en den
zoom van een bosch, naïeve wijsjes zingende. Allys
en Alain genieten met hen. „O, wat is de lente dit
jaar zacht... hier is de Heere... in het suizen
van den wind..." Hier verschijnt Hij in Zijn heil-
igheid en heerlijkheid om alle smarten te genezen.
Weldra zullen wij de zee zien, weldra Jeruzalem.
„Is alles vreugde en vrede onder Jezus' hoede.
Laat ze tot Hem komen, alle kinderkeus; laat Hij
de smart van het blind zijn genezen!"

De titel van het derde deel is La Mer. Bij Genua,
Le Récitant vertelt den lot der Middellandsche zee.
Hij vertelt er zelfs te veel goeds van als hij zegt:
„Gij ontvangt den heiligen stroom waarin Johannes
de menschen reinigde", want Johannes doopte in
de Jordaan en deze vloeit uit in de Doode Zee.
Maar het enthousiasme is er, en dan kunnen we
een vergissing wel hebben: „o zee, breng de kin-
deren naar Jezus! naar Jezus!" Hallelujah, Halle-
lujah, al haar blanke golven zingen en ruischen
van vreugde! Noël (Kerstmis, Jezus' geboorte)! Je-
ruzalem is aan de overzijde dier schoone zee, Halle-
lujah! Alain wil haar handen doopen in het water,
dat het Heilige Land bespoelt; de kinderen willen
erin ondergedompeld, erdoor geliefkoosd worden.
Zie, daar komen reeds de schepen, die hen zullen
overbrengen... (Hoor het zingen der zeelieden;
hoor de legende over de ster van den Kerstnacht,
die een dezer mannen vertelt. Ze schiept een spneer
van droefenis, die met deze kinderlijke vreugde
contrastteert; doch dat Jezus gezegd heeft:
„Ik ben de opstanding en het leven", verjaagt
deze donkere gedachten. Zoo gaan ze samen scheep
in den nacht: golven, draagt uw teederen last naar
het heilig Jeruzalem!

Tot dusver was alles licht en vreugd. De enkele
smartaccenten dienden slechts om nog beter de
schoonheid te doen uitkomen van dit kinderlijk
geloof, dat de werkelijkheid negeerde. Het vierde
(laatste) deel sluit nu een anderen toon aan; doch
dat geen nederlaag maar een overwinning bedoeld
is blijkt reeds uit den titel: Le Sauveteur dans
la tempête. De storm steekt op, en allen kla-
gen: „De profundis libera nos Domine!" (Bevrijd
ons uit de diepte, o Heere!). Maar in het hoogste
gevaar roept Alain: „Hallelujah, ik zie het licht,

het groote witte licht! Noël, Noël! Ik zie Jezus!"
„Ze hadden oogen en zagen niet" — spreekt le
Récitant — „het kind zonder oogen ziet Jezus in
de donkerheden. Weigetekzalig de blinde, die God
ziet in Zijn heerlijkheid." En terwijl zij onderge-
dompeld worden in de diepe wateren, hooren zij
de stem uit de hoogte, die de kinderen tot Zich
roept en hun de opstanding belooft. Hallelujah,
Opstanding, Opstanding! Het einde van elke heilige
zaak is in vreugde... O eeuwige vreugd! O heilige
vreugd! O vreugd der vreugden! Roemrijk einde aller
moeiten! Hallelujah! vreugd der vreugden!

Ik heb getracht, in korte trekken iets van de
schoonheden van dezen tekst te vertolken en hoop,
dat het mij gelukt is, den lezers, die dit werk
niet kennen, iets ervan te doen gevoelen. In elk
geval zou ik gaarne willen, dat allen de groote lijn
zagen van het kinderlijk geloof, dat, blind voor
de aardse dingen, de hoogere werkelijkheid vindt
en in zijn naïviteit triomfeert. Ik heb boven het
woord „negeeren" gebruikt; maar men zal gevoelen,
dat dit geen gewone negatie is. Het is het negeeren
der vijanden, die de stad omringen, zooals Eliza
dit kon doen, omdat hij den berg vol varige paar-
den en wagenen zag, dien zijn jongen alleen kon
aanschouwen, wanneer de Heere hem de oogen
ervoor opende. Het is geen lichtzinnigheid maar
diepzinnigheid. Het is veel meer helderziendheid
dan blindheid. En deze grondgedachte is prachtig
uitgewerkt en volgehouden. De Kinderkruistocht is
slechts de aanleiding, het fraaie gegeven, om deze
hoogere gedachten te vertolken.

Met veel verwachting ging ik om te hooren, wat
Toonkunst te Utrecht daarvan terecht zou brengen;
in de eerste plaats echter om een indruk te krij-
gen van wat Pierné in zijn muziek zou maken van
deze verheven denkbeelden. Een bekwaam com-
ponist is hij stellig. Maar ik ben toch wel wat
teleurgesteld; in hem, en nog meer in Toonkunst.

In hem, omdat, ondanks het volhouden der groote
gedachten, waarin hij zeker geslaagd is, deze com-
positie lijdt aan een zekere eentonigheid. Er is
niet genoeg verve in de inlating van het ster-
verhaal doet als eenigermate overbodig aan; de
tenor heeft daaraan en aan één moment „Voix
d'en haut" zijn heele werk voor dien avond en
kon m.i. veilig gemist worden, al was het zeker
een genoegen, Kloos even te hooren. Het innerlijk
verband is mij althans niet geheel duidelijk ge-
worden; ik gevoel deze passage als aangehecht,
wat vooral in zulk een naïef werk stuit. Wel mooi
vond ik in het eerste deel de contrastwerkingen;
daarin waren zeer gelukkige momenten. Ook het
tweede deel had veel goeds, niet het minst aan
het slot.

Maar wat een spektakel was die storm! Ach, dat
is nu toch zoo hevig onderwetsch en zoo bijzonder
aan den buitenkant! Over het geheel werden we
overstelpd door geluidsmassa's van het orkest. Zonder
de partituur kan ik niet beoordeelen of dat ligt
aan de door den componist voorgeschreven bezetting,
of aan inzichten van den dirigent (J. Wagenaar).
Doch hoewel ik ver van het podium zat, was het
lawaai af en toe oorverdoovend. En dit moet toch
niet bij zulk een fragiel werk, dat geheel in myste-
rieuse tinten gehouden moet worden.

Het koor — ik heb het al meer bij mezelf ge-
zegd — lijkt me niet in staat, als geheel genomen,
zulke dingen geestelijk te doorvoelen; en daarom
kan het zulk werk niet goed zingen. Af en toe
gebeurden er ook ongelukken, die men van Toon-
kunst niet zou verwachten; misschien lag dat aan
de hulpvrouwen. De kinderen waren bevredigend.
Het zingen op een afstand voldeed niet zeer; de
lokaliteit van Tivoli is daarvoor moeilijk geschikt te
maken. In de pauze — moet nu toch werkelijk
het belang der koffiekamer over zulke hooge dingen
beslissen! —, die storend en overbodig was, hiel-
den de kinderen op de gaanderijen hun kruistochten
van krijgertje spelen. Meer tucht op en om het
podium ware zeer noodig.

Bertha Seroen zong natuurlijk technisch goed;
doch haar stem en talent zijn volstrekt ongeschikt
voor de zielvolle vertolking van zulk een werk.
Wat Mevrouw Seroen ook is in haar vocale kunst
— naïef zeker niet! Mevr. Hillebrand-Oele was
beter, doch bereikte nog niet het ideaal. De
Tenor G. Paulet, uit Parijs, was een uitnemende
Récitant. In het solo-kwartet zat een prachtstem;
ik meen die van Hendr. Roozemeijer uit Amsterdam.

Meermalen heb ik dien avond gedacht aan de
Beethovenhuis-denkbelden van Hutschenrüyter.
Ach, kon koor, orkest, solisten enz. maar onzicht-
baar zijn en de zaal in het halfduister liggen...
wellicht had Pierné dan krachtiger tot me gespro-
ken en ik iets meer gevoeld van dat fijn kinderlijke,
waardoor zulk een werk zich moet kenmerken als
het tot de ziel zal naderen. Practisch zijn zulke
plannen vrijwel onuitvoerbaar, ik weet het. Als men
niet eens die eilendige pauze kan uitroeten, wat
zal er dan van zulk idealisme terecht komen! Maar
wie in de gedachten van Le Croisade des Enfants
doordringt en in die stemming komt, die krijgt
iets over zich van een Hans-guck-in-die-Luft, en
dat moet men dan maar niet kwalijk nemen. In